HE 260/2016 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Hossan kansallispuistosta

MUISTIO
21.3.2017

Ympäristöministeriö
Ympäristöneuvos Jukka-Pekka Flander

Ympäristövaliokunnalle

1. Hossan kansallispuiston perustamisen taustat

Hallitusohjelman tavoite: kansallispuiston perustaminen Suomen 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi on yksi hallituksen kärkihankkeista.
Suomussalmen kunta teki 29.5.2015 ympäristöministeriölle aloitteen Suomen itsenäisyyden 100 -vuotisjuhlavuoden kansallispuiston perustamisesta Hossaan. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaanpiiri puolestaan esitti 28.9.2015 ympäristöministeriölle juhlavuoden kansallispuiston perustamista Porkkalan alueelle. Ympäristöministeriö teki selvityksen, jossa verrattiin kahta mainittua kandidaattia. Molemmat alueet ovat luontonsa puolesta edustavia ja niihin liittyy Suomen itsenäistymiseen tai itsenäisyytemme säilyttämiseen kytkeytyviä tapahtumia. Selvityksessä päädyttiin Suomussalmen Hossaan, koska suomussalmelaiset olivat aikoinaan aloitteellisia Suomen itsenäistymisprosessissa. Myös Suomen tasavallan ensimmäinen presidentti Kaarlo Juho Ståhlberg oli kotoisin Suomussalmelta. 1939-1940 Suomi ajautui talvisotaan Neuvostoliiton kanssa. Suomi sai kansakunnan taistelutahtoa nostattavan merkittävän voiton Raatteentiellä Suomussalmella. Substanssiperusteluiden lisäksi Hossan valintaan vaikutti Suomussalmen kunnan aktiivisuus ja avoimuus aloitteen valmistelussa, joka perustui laajaan paikalliseen yhteistyöhön.

Näillä perusteilla **biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen ministeriryhmä päätti 12.1.2016, että Suomen itsenäisyyden juhlavuoden kansallispuisto perustetaan Suomussalmen Hossaan.**

2. Kansallispuiston valmistelu, sijainti, nykyinen suojelutilanne, rajausperiaatteet sekä perustamisedellytysten täyttyminen ja lain voimaantulo

Hallitusohjelman tavoitteet: luonnonsuojelun taso turvataan ja lisätään luonnonsuojelutoimien paikallista hyväksyttävyyttä avoimella yhteistyöllä ja osallistavalla päätöksenteolla; tehostetaan uhanalaisten kalakantojen suojelua; huolehditaan suomalaiseen elämänmuotoon kuluvan metsästyksen ja kalastuksen mahdollisuuksista. Suomussalmen kunta esitti aiemmin 4.9.2012 ympäristöministeriölle kansallispuiston perustamista kutakuinkin Kalevala-puiston kokonaisuuteen kuuluville valtionmaille (LIITE). Esitys oli huomattavan laaja ja sitä vastustivat erityisesti metsästysjärjestöt ja -yhdistykset sekä alueella toimivat paliskunnat. **Tästä johtuen lakiehdotuksen lähtökohtana on ollut rajauksen puolesta mahdollisimman kompakti, eheä kansallispuisto, jonka luonnonkäyttö voitaisiin järjestää siten kuin luonnonsuojelulain (1096/1996) 13 §:n mukaiset rauhoitussäännökset edellyttävät ottaen kuitenkin huomioon hallituksen tavoitteet.** Suomussalmen kunnan uusi aloite on valmisteltu paikallisessa työryhmässä, jossa ovat olleet mukana niin suojelijat kuin metsästäjätkin. Valtionhallinnon ja kuntien välisenä yhteistyöelimenä on valmisteluvaiheessa toiminut yhteistyöryhmä.

Hossan kansallispuistosta valtaosa sijoittuisi Kainuun maakuntaan Suomussalmen kunnan alueelle. Pohjoisessa ja lännessä kansallispuisto ulottuisi Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan puolelle. Kansallispuiston alue käsittäisi pääosan Hossan retkeilyalueesta ja Natura 2000 -alueesta sekä Moilasenvaaran Natura-alueen kokonaan. Natura-alueiden välissä oleva Romeikonvaaran talousmetsäalue (640 ha) on ekologisen eheyden saavuttamiseksi rajattu niin ikään esitettävään

kansallispuistoon. Kansallispuiston maa- ja vesialueet ovat valtion omistuksessa. Kansallispuiston rajausalueen pinta-ala olisi noin 11 094 hehtaaria ja se käsittäisi harju-, vesistö- ja metsäluonnon sekä nähtävyysarvoiltaan edustavimman osan valtion omistamasta Hossan kokonaisuudesta.

Hossan Natura-alueesta on hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi – osin kunnan esityksestä poiketen - jätetty kansallispuistorajauksen ulkopuolelle laajoja vesistöalueita ja niiden rantoja. Niin ikään Hossan Natura-alueeseen kuuluva Seipiniemen alue on jätetty pois kansallispuistosta sen matkailullisen keittämisen mahdollistamiseksi. Kyseisillä alueilla pyydyksillä kalastaminen ja metsästys jatkuisivat entiseen tapaan. Metsästys- ja kalastusjärjestelyistä kansallispuistossa käsitellään perusteellisemmin hallitussihteeri Johanna Korven puheenvuorossa ja muistiossa.

Vaikka Hossaan esitetään perustettavaksi kansallispuisto pääosin muista kuin sen sisältämien luontoarvojen vuoksi ja vaikka aluerajaus olisi edellä esitetyistä syistä johtuen Hossan Natura 2000 -rajausta suppeampi, kansallispuistoksi esitettävä alue **täyttäisi kuitenkin myös luontoarvojensa puolesta luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentin yleiset edellytykset.** Puiston pinta-ala olisi yli 1000 hehtaaria ja se olisi kokonaan valtion omistuksessa. Alueella on jo nyt merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä ja yleisen luonnonharrastuksen kannalta. **Alue täyttäisi siten myös luonnonsuojelulain 11 §:n mukaiset erityiset edellytykset kansallispuiston perustamiseksi.** Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 17 päivänä kesäkuuta 2017.

3. Kansallispuiston perustamisen kustannukset sekä taloudelliset ja työllisyysvaikutukset

Hallitusohjelman tavoitteet: elinkeinoelämän kilpailukykyä ja yritystoiminnan edellytyksiä vahvistetaan kaikessa päätöksenteossa; kansallista ja kansainvälistä virkistys- ja luontomatkailua lisätään. Nämä hallituksen tavoitteet on otettu lakiehdotuksessa painokkaasti huomioon. Hossan kansallispuiston lakiesityksessä Hossan kansallispuiston perustamiseen varauduttiin julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2016-2019 yhteensä 2,5 milj. euron määrärahalla vuosina 2017 ja 2018. Vuoden 2016 ensimmäisessä lisätalousarviossa päätettiin muuttaa rahoituksen ajoitusta etupainotteisemmaksi siten, että määrärahasta 2 milj. euroa on ollut käytettävissä kansallispuiston avaamisen valmisteluihin jo vuonna 2016, mikä mahdollistaa kansallispuiston avaamisen jo kesäkuussa 2017.

Hossan retkeilyalueen hoitoon ja ylläpitoon on käytetty vuosittain noin 240 000 euroa maa- ja metsätalousministeriön momentin 30.64.50 määrärahaa. Vastaavan suuruinen määräraha on tarkoitus siirtää ympäristöministeriön momentille 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät). **Hoito- ja ylläpitokustannukset pyritään pitämään ennallaan.** Kansallispuiston perustamisen myötä Romeikonvaaran alue poistuu metsätalouskäytöstä. Osassa valtion retkeilyaluetta on ollut lisäksi rajoitettu metsienhakkuumahdollisuus. **Hakkuuvähennys** olisi laskennallisesti noin 5000 m^3 vuodessa, mikä merkitsee **noin 180 000 - 200 000 euron vuotuista tulon menetystä valtiontalouteen**. **Metsätalouden työpaikkamenetys olisi 1-2 henkilötyövuotta.** Metsänhakkuista on tullut kielteistä palautetta sekä Hossan kävijöiltä että luontomatkailuyrityksiltä ja niiden asiakkailta. Esityksen vaikutus metsästys- ja kalastuslupatuloihin on vähäinen.

Hossan retkeilyalueella kävi vuoden 2015 aikana 53 300 kävijää, jonka aluetaloudellinen kokonaisvaikutus oli 2,4 milj. euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutus 26 henkilötyövuotta. Maltillisen arvion mukaan koko vuoden käyntimääräennuste on 58 000 henkilöä, jolloin **perustettavaksi esitettävän kansallispuiston kokonaistulovaikutus olisi 2,6 milj. euroa, kokonaistyöllisyysvaikutus 29 henkilötyövuotta.** Kansallispuiston kävijämäärä - ja erityisesti yrittäjien asiakasmäärä (Salon Teijosta saatujen kokemusten perusteella) - tullee kasvamaan entisestään, kun kansallispuisto palveluineen saadaan perustettua ja voidaan ottaa huomioon viestinnässä ja yritysten markkinoinnissa. Suomussalmen kunnan Hossan matkailualueen master plan (2015 - 2025) -kehittämissuunnitelman tavoitteena on kaksinkertaistaa taloudelliset vaikutukset ja kävijämäärät vuoteen 2025 mennessä.

Kansallispuisto on luonnonsuojelualueista sekä kansallisesti että kansainvälisesti tunnetuin matkailun vetovoimatekijä. Se takaa luontomatkailulle kestävät ja pysyvät puitteet, jonka varaan voidaan luoda pitkäjänteistä yritystoimintaa. Bloom Consultingin kehittämän Digital Demand, D2-analyysin perusteella **eniten käytetty kohdennettu hakusana ulkomailta Suomeen matkustamista suunniteltaessa on ”protected areas/suojelualueet”**. Tänä vuonna kaksi kansainvälisesti merkittävää tahoa on arvioinut Suomen yhdeksi maailman mielenkiintoisimmista matkailumaista. Molemmissa Suomen luonto ja laadukkaat kansallispuistot nostetaan tärkeiksi matkailuvalteiksi. Kansallispuistostatus tulleekin osaltaan lisäämään Hossan tunnettuutta maamme rajojen ulkopuolella ja kasvattamaan ulkomailta tulevien matkailijoiden määrää. **Tämä puolestaan merkitsee lisääntyviä, myönteisiä vaikutuksia seudun aluetalouteen ja työllisyyteen. Myös matkailurakentamisen odotetaan vilkastuvan kansallispuiston perustamisen myötä.**

LIITE
Ehdotettava Hossan kansallispuisto osana Kalevalapuiston kokonaisuutta (Suomussalmen kunnan kansallispuistoaloite 2012)

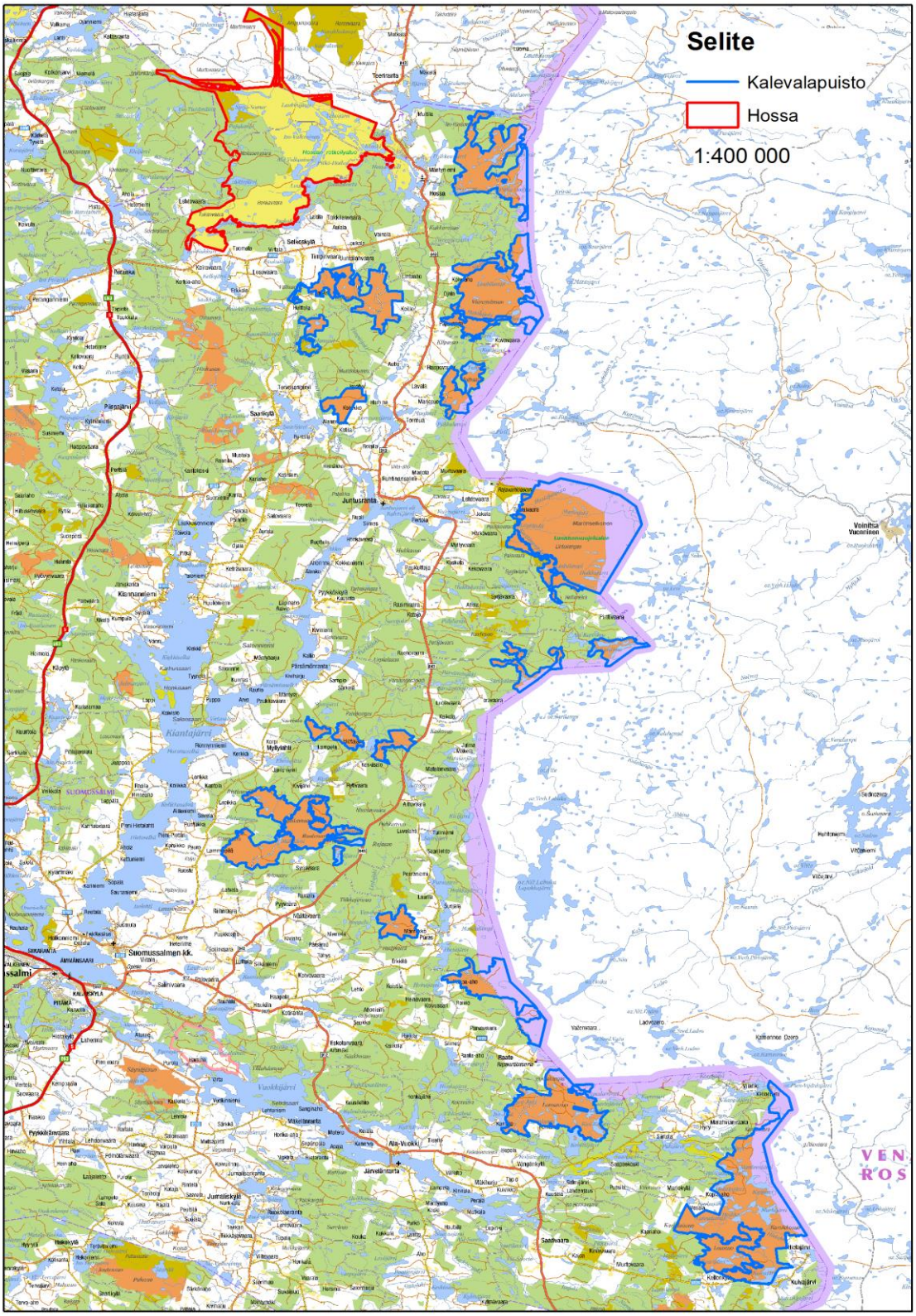
Selite
Kalevalapuisto
Hossa
1:400 000